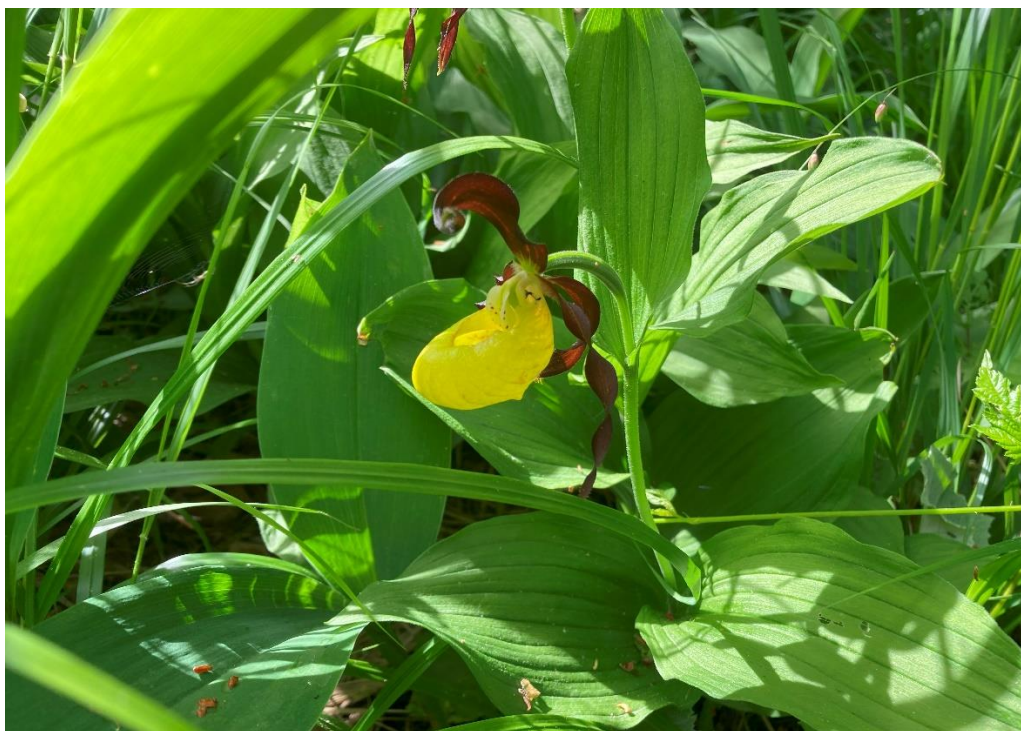

Skötselplan för naturreservatet Södra Vissboda i Lekebergs kommun

Orkidén Guckusko. Foto: Michael Andersson

Skötselplanen utgör bilaga 1 till reservatbeslutet.

Skötselplanen är upprättad av Michael Andersson.

Allmän del

Naturförhållanden

Området utgörs av ett kuperat äldre barr- och blandskogsområde, till större delen beläget på kalkberggrund. I norra och sydöstra ändarna av reservatet passerar en bäck genom området. I den sydöstra delen finns lämningar av äldre, småskalig gruvbrytning. Där finns också ett antal äldre skogslindor invuxna i granskog. På en plats nära reservatets östra gräns finns ett litet bestånd av orkidén guckusko, som växer i tät ungskog och som varit känt från platsen under åtminstone 50 år.

Historisk markanvändning

Den häradsekonomiska kartan från 1860-talet visar att reservatsområdet då utgjordes till största delen av lövträdsbevuxen slåtteräng. Två långsmala och mycket små åkertegar fanns i områdets norra halva (0,1 resp. 0,06 hektar stora) och den nordvästra kanten av området, där en bergbrant höjer sig, angavs som skogsmark.

I den ekonomiska kartan från 1950-talet (med flygfoton från slutet av 1940-talet som botten) ser man att den östra delen av reservatsområdet (som kallas "Lindängen" i allmänna kartor) i slutet av 1940-talet var en öppen, glest lövträdsbevuxen gräsmark, som antagligen nyttjades för bete. Det är i detta delområde som det idag står skogslindor invuxna i granskog.

I reservatets södra del, särskilt i sydöstra hörnet finns gruvhål av tidigare gruvbrytning. Bäck som rinner förbi gruvområdet är synbart fördjupad.

Inom reservatsområdet finns två kulturhistoriska lämningar registrerade:

L1981:7337 Gruvområde

L2020:2355 Husgrund, historisk tid

Prioriterade bevarandevärden

Området utgörs till stor del av äldre kalkbarrskog och kalkblandskog med höga naturvärden. Eftersom området har lång kontinuitet av träd på kalk kan vi förvänta oss att det ska finnas rödlistade mykorrhizasvampar knutna till kalkpåverkad barr- och blandskog. Här förekommer ett flertal signalarter för skyddsvärd skog, bl.a. tjockfotad fingersvamp, rävticka, svavelrisk, guldkremla, krusbärskremla, liten baronmossa, grov baronmossa, mörk husmossa, platt fjädermossa, grön sköldmossa och kruskalkmossa. Rödlistade växter och svampar i reservatet är svinrot, scharlakansröd vaxskivling och gultoppig fingersvamp, varav den rödlistade svinroten är kvarstående från slåtter- och betesepoken. I reservatet har även följande hävdgynnade kärlväxter noterats: gökärt, skogsklöver, häckvicker, skogsvicker, valldagglåpa, smultron, fyrkantig johannesört, midsommarblomster, teveronika och brunört. Antalet kärlväxter som är knutna till skog är dock vida överstigande de som är knutna till odlingslandskapet. Bland kalkgynnade skogsväxter i reser-

vatet kan nämnas skogslind, skogsvicker, guckusko, ormbär, tvåblad, svart troll-druva, blåsippa, vårärt, underviol, tibast och kärrfibbla, varav de flesta (enligt Skogsstyrelsen) även är signalarter för skogar med höga naturvärden.

Naturvärdena betingas av den starka kalkpåverkan i kombination med skogsbeståndets ålder, vilken visar på en förhållandevis lång trädkontinuitet i större delen av reservatet. Stora delar av reservatets skog har under en följd av år lämnats utan skogliga åtgärder och börjar i sin struktur närma sig naturskogens, med många gamla träd, olikåldrighet i trädbeståndet, döende och döda stående samt liggande träd.

Källor

1. Artportalen, www.artportalen.se, Artdatabanken och Naturvårdsverket.
2. Ekonomiska kartan, 1950-talet.
3. Häradskartan, 1860-talet.
4. Bevarandeplan för Natura 2000-området Södra Vissboda.
5. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, NV-04493-11, beslutad: maj 2012, Trädklädd betesmark, Trädklädda betesmarker av fennoskandiskt typ, Fennoscandian wooded pastures, EU-kod: 9070: http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#2, Naturvårdsverket.

Plandel

Reservatet har indelats i två skötselområden:

- A. Betad barr- och blandskog
- B. Anordningar för besökare

Skötselområde A. Betad barr- och blandskog (7,9 hektar)

Området utgörs till stor del av gammal, olikåldrig och flerskiktad kalkbarrskog och kalkblandskog. Skogen har under lång tid lämnats för fri utveckling varför åldern är ganska hög. Den tidigare historiken av gruvbrytning, slåtter och betesdrift påverkar skogens struktur och sammansättning av trädslag än idag, till exempel i den sydöstra delen av området, där gamla skogslindar står inväxta bland tydligt yngre granar.

Längs de nordöstra och nordvästra reservatsgränserna förekommer ytor av tät lövdominerad ungskog. Dessa ytor får betraktas som utvecklingsmark med god potential att på sikt utveckla höga naturvärden tack vare den starka påverkan på vegetationen av urkalksten i berggrunden. I det nordöstra ungskogspartiet finns till exempel ett litet bestånd av den sällsynta orkidén guckusko. Lövträden i ung-

skogen kan med fördel gynnas på bekostnad av gran vid röjning för att påskynda utvecklingen av beståndet till naturtypen kalkblandskog med höga naturvärden.

Bevarandemål

Arealen skog ska vara minst 7,9 hektar. Skogen ska ha en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd. Småskaliga naturliga processer, som naturligt åldrande och avdöende av träd, svampangrepp på träd, vindfällning och luckbildning, ska påverka skogens dynamik och struktur. Luckor (gläntor) kan även skapas aktivt för att öka solinstrålningen till marken på lämpliga platser för att förbättra livsbetingelserna för betesgynnade örter. Skogen ska bestå av flera olika arter av träd och buskar. Det ska finnas gamla träd, liggande död ved och stubbar, stående döda eller döende träd. Det ska finnas betade gläntor med örtrik vegetation. Gamla, grova skogslindars kronor ska vara fria från inväxande gran och andra träd. Typiska arter av svampar, mossor och kärlväxter förekommer, så som guckusko, svinrot, flera arter av hökfibblor, svart trolldruva, vårärt, underviol, kärrfibbla, grön sköldmossa, platt fjädermossa, guldkremla, tjockfotad fingersvamp, läderdoftande fingersvamp och gultoppig fingersvamp.

Skötselåtgärder

- Stängsling för betesdrift.
- Årligt bete med nötkreatur för att gynna svampar och kärlväxter knutna till betad barrskog på kalkberggrund.
- Friställning av gamla, grova och hävdpräglade skogslindar i reservatsområdets sydöstra del, genom fällning eller ringbarkning av gran, så lindarnas kronor blir fria från inväxande träd och grenar.
- Vid behov åtgärder för att gynna och öka beståndet av guckusko, såsom röjning av sly och gräs och fällning av skuggande träd i anslutning till växtplatsen.
- Vid behov uppsättning av skyddande staket kring växtplatsen för guckusko.
- Uppsättning av informationstavla om guckusko vid växtplatsen.

Skötselområde B. Anordningar för besökare

Reservatsområdet är beläget i direkt anslutning till Bergslagsleden, som passerar genom reservatets norra ände.

Reservatet ska klassas i nivå 1 för besöksanordningar, enligt fastställt nivåläggningsdokument dnr: 512-504-2014. Nivå 1 innebär att inga besöksanläggningar, förutom informationstavlor och grindar genom stängsel, ska finnas i reservatet.

Bevarandemål

Naturreservatet ska ge allmänheten möjligheter att uppleva områdets natur och dess värden. Besökare ska kunna orientera sig och hämta kunskap om reservatet genom aktuella informationstavlor och funktionella grindar genom stängsel.

Skötselåtgärder

- Informationstavlor med karta ska sättas upp enligt skötselplanekartan.
- Tillsyn och underhåll av informationstavlor.
- I samband med uppförande av stängsel anordnas grindar/stättor för att besökare ska kunna ta sig in i reservatsområdet på lämpliga platser.
- Tillsyn och underhåll av grindar genom stängsel för betesdjur.

Övrigt

Förvaltning

Reservatsförvaltare är Länsstyrelsen i Örebro län.

Reservatsgränsmarkeringar

Reservatets gränser ska märkas ut och underhållas i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Kultur- och fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950), vilket innebär att det är förbjudet att utan tillstånd av Länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Enligt kulturmiljölagens 2 kap. 2 § gäller detta skydd även ett område utanför själva fornlämningen. Detta större område kallas fornlämningsområde. Övriga kulturhistoriska lämningar har inte samma skydd i kulturmiljölagen, men har kulturhistoriskt värde och därför ska hänsyn tas till dem vid utförandet av skötselåtgärder i naturreservatet.

Förorenad mark

Gamla gruvområden kan vara förorenade med förhöjda metallhalter. Det kan därför medföra risk för människors hälsa och miljön vid omrörning i mark eller varphögar kring gamla gruvhål, om inte försiktighetsmått vidtas. Om skötselåtgärder ska utföras nära och runt gruvhål i naturreservatet ska förvaltaren först bedöma om marken kan behöva provtas i förväg, för att hindra spridning och exponering av föroreningar. Provtagning och arbeten inom förorenade områden ska kommuniceras med tillsynsmyndighet, i detta fall Lekebergs kommun.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen av bevarandemål och syfte sker inom ramarna för Länsstyrelsens arbete med uppföljning av skyddad natur. Länsstyrelsen har för avsikt att framöver ta fram dokumentet *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker. Om mera kostnadskrävande restaureringsåtgärder genomförs i reservatet (över 200 000 SEK) ska dessa följas upp inom länens obligatoriska uppföljning. Ytorna där åtgärderna genomförts ska följas upp separat så att åtgärdens effekter kan mätas.

Uppföljning av friluftsliv

Uppföljningen av friluftsliv kommer att ske enligt *Översiktlig plan för uppföljning av skyddade områden i Örebro län*.

